

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

До 45-річчя заснування
кафедри української мови РДГУ

*Актуальні
проблеми
сучасної
філології*

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць
Випуск XVI

*Наукові записки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

Рівне–2008

ББК 81 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць Рівненського
А 43 державного гуманітарного університету.
4 Вип. 16. – Рівне: РДГУ, 2008. – 174 с.
УДК
811.161.2

Ювілейний збірник, присвячений 45-річчю заснування кафедри української мови РДГУ, містить статті з актуальних проблем мовознавства, граматики, словотвору, лексикології, термінознавства, лінгвістики тексту, мовної освіти.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів-філологів.

Редакційна колегія:

Головний редактор **Шульжук Каленик Федорович**,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
Дійсний член Академії наук вищої школи України

Члени редакційної колегії:

1. **Вихованець І.Р.**, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту української мови НАН України (м. Київ).
2. **Гуйванок Н.В.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української сучасної мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
3. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Донецького національного університету.
4. **Іваницька Н.Л.**, доктор філологічних наук, професор кафедри методики лінгвістичних дисциплін Інституту філології і журналістики Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.
5. **Кірілкова Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Мандрик Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики викладання та культури української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Степанова О.І.** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Тищенко О.В.**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
10. **Шкарбан Т.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Шульжук Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядник: Степанова О.І.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 10 від 29 травня 2008 р.)

За точність і грамотність публікацій відповідають автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12. Рівненський державний гуманітарний університет.
(вул. Остафова, 31; кафедра української мови)

ISBN 966-72-81-04-9

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008.

суспільства, в його гуманізації. Вона несе в собі художню, естетичну пам'ять народу, етичні установки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Психология искусства. – СПб., 1996.
2. Кон И.С. Психология ранней юности: книга для учителя. – М.: Просвещ., 1989. – 255 с.
3. Корст Н.О. Восприятие Литературного произведения и его анализ школе // вопросы анализа литературных произведений. – М., 1969.
4. Лессинг Г.Э. Лаокоон, или о границах живописи и поэзии. М., 1957.
5. Покась В., Плиска О., Фруктова Я. Проблемы морального розвитку старшокласників // Психолог, №17

(257), травень 2007.

6. Потебня А.А. „Мысль и язык”, М., 1989.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2-х т. – М., 1989.
8. Савкина И.Ю. Развитие самосознания старшекласников в процессе изучения отечественной и зарубежной литературы XX века / Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук за фахом 13.00.01 – загальна педагогіка, історія педагогіки і освіти. – К., 2000. – 224 с.
9. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. – М., 1995. – 100 с.
10. Цветаева М.И. Стихотворения; Поэмы; Драматические произведения / Сост. Е. Евтушенко. – М.: Худож. лит., 1990. – 389 с.

РЕЗЮМЕ

В статті розглядається проблема формування поетическої культури личности. Поэзия как источник знаний и морально-этических норм, как транслятор мировой культуры во все времена считалась одним из базовых компонентов в воспитании личности, формирования высоких форм культуры речи старшеклассника.

УДК 811.161.2'27'21

Євген ВОКАЛЬЧУК

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ МОВИ В УКРАЇНСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ ТЕЛЕДИСКУРСІ

У статті розглядаються особливості структури радіо- й телетекстів, їхньої жанрової специфіки, проведено комплексний аналіз телевізійних програм з погляду мовностилістичного, психолінгвістичного, соціологічного.

Ключові слова: культура ефірного мовлення, точність вислову, логічність вислову, смисловий зв'язок.

Важливими завданнями сучасних досліджень у галузі культури ефірного мовлення є вивчення особливостей структури радіо- й телетекстів, їхньої жанрової специфіки, комплексний аналіз телевізійних програм з погляду мовностилістичного, психолінгвістичного, соціологічного. При цьому постійними є пошуки концептуальних засад вивчення культури українського ефірного мовлення, визначення його місця у системі національних цінностей, ролі у державотворчих процесах, розкриття його потенційних можливостей [3, 5].

На вітчизняному телебаченні спортивних передач чимало, однак „культуромовний” рівень більшості з них досить-таки невисокий, оскільки мова ведучих рясніє різнотипними помилками, прикрими мовними огріхами.

Метою статті є аналіз засвідчених у телевізійних текстах типових порушень норм сучасної української

мови (зокрема, вимог точності висловлювання, логічності викладу інформації), встановлення головних причин появи мовленнєвих помилок.

Основним матеріалом дослідження є телепрограми на спортивну тематику, що транслюються на українському телебаченні, зокрема, на каналах „УТ-1”, „Інтер”, „ІСТV”, „1+1” та ін.

Точність, як відомо, – одна з головних ознак культури мовлення. Вона зумовлюється, по-перше, знанням об'єктивної дійсності, спостережливостю мовця і, по-друге, його умінням співвіднести свої знання мови з цією спостереженою об'єктивною дійсністю. Це співвідношення буде тим точніше, чим глибше і всебічніше пізнаватиметься дійсність і чим повніше засвоюватимуться ресурси мови, надбані попередніми поколіннями людей для називання й оцінки реального світу [2, 277]. Точність мовлення досягається не лише

на лексико-семантичному рівні – вона тісно пов'язана з рівнем граматичним (синтаксичним) і стилістичним. В усному розмовному мовленні неточність слововживання може бути компенсована ситуацією спілкування, мімікою або жестом. Вимога точності зростає, якщо зі співрозмовником немає безпосереднього контакту або якщо співрозмовник – широка аудиторія [1, 95], у нашому випадку – аудиторія телеглядачів. Розглянемо типові випадки порушення вимоги точності мовлення у спортивному теледискурсі.

Частотними є помилки у вживанні синонімічних слів. У процесі добору одного слова із синонімічного ряду з метою досягнення точності висловлювання, фахівці радять враховувати, зокрема: 1) стильову належність слова; 2) його емоційно-експресивне значення [2, 281]. Недотримання першої рекомендації спостерігається у прикладах на зразок: „Металург” *занадто сів на свою половину поля* (МН – „СТБ”, ТФМ „Динамо” (Київ)¹ – „Металург” (Запоріжжя); 03.04.05) замість *...занадто тримається своєї половини поля*; *Весь перший* [тайм. – Є.В.] *і добру частину другого...* (ІМ – „ІСТV”, „Факти. Спорт”; 29.03.05) замість *значну частину*; *Дуже непросто розганяти атаки „Ювентусу”* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” (Мадрид) – „Ювентус” (Турин)); 09.03.05) замість *відбивати атаки*. Виділені компоненти є стилістично маркованими, мають розмовне забарвлення, що сприймається як не цілком доречне у спортивному теледискурсі.

Щодо другої рекомендації, то емоційно-експресивне забарвлення, притаманне позначеним нижче словам, сприймається як недоречне, коли ситуація мовлення передбачає офіційність у спілкуванні, напр.: *Він все-таки не найгабаритніший форвард* (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05); *За габаритами Гусін може поборотися з потужним Іелі Таре* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05). Слово *габарити* (і похідні від нього) вживається як жартівливе, іронічне звичайно при підкресленні повноти, огрядності.

Розглянутий матеріал яскраво свідчить про те, що тільки ретельний добір необхідного слова із

синонімічного ряду сприятиме точності вислову, адекватній (щодо змісту і форми) передачі інформації.

Дуже часто неточність виникає також у тих випадках, коли слово вжите в приблизному значенні. Розглянемо типові приклади таких порушень і можливі варіанти відредагованих відрізків контексту (див. таблицю 1).

Уміле користування паронімами теж сприяє точності мовлення. Нерозрізнення значень близькозвучних слів може призвести до непорозумінь між мовцем і співрозмовником, напр.: *Це була навісна передача* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05) замість *навцсна*, оскільки *навісний* – синонім до слова *божевільний*. Отож, чим повніше буде знання мовцем можливих значень слова, тим точніше буде його мовлення – за умови такого ж рівня знань у співрозмовника [2, 283].

Неабияка роль у досягненні точності мовлення належить порядкові слів. Адже він регулює функції слів, розставляє, так би мовити, логічні акценти у фразі. Порядок слів допомагає відрізнити суб'єкт від об'єкта, якщо називний і знахідний відмінки слів виражаються однаково: *Салаєтта... знаходить Такінарді* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” (Мадрид) – „Ювентус” (Турин); 09.03.05).

Як свідчать результати аналізу фактичного матеріалу, в усному мовленні спортивних телеведучих порядок слів у реченні часто порушується, що, очевидно, відбувається під впливом насамперед чинників психологічного характеру, а саме – внаслідок природного хвилювання мовця, коли програма ведеться у прямому ефірі. Помилки аналізованого типу умовно можна розподілити на кілька груп:

- невиправдана зміна прямого порядку розташування підмета й присудка: *Підрізає Руслан Костишин м'яч* (ПЧ – „УТ-1”, ТФМ „Дніпро – Ворскла”; 04.04.05);

- дистанційний „розрив” компонентів складеного дієслівного присудка: *...а удару не вдалося завершального завдати* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Динамо (Київ)” – „Металіст”; 06.03.05);

- нехарактерна постпозиція прикметника / займенника щодо означуваного іменника: *У ці хвилини стартові команди фолять* (РК – „Інтер”, ТФМ

¹ Див. Список умовних скорочень, поданий у кінці статті.

„Албанія – Україна”; 9.02.05); ...*Не можуть винести м'яч за межі половини своєї поля* (СПа – „СТБ”, ТФМ „Динамо” (Київ) – „Металург” (Запоріжжя); 03.04.05);

- зміна первинної позиції прислівника (препозиції) щодо означуваного слова (у таких конструкціях прислівник займає нехарактерну для нього постпозицію): *непогана дуже передача; на тридцять п'ятій приблизно хвилині*; (МН – „СТБ”, ТФМ

„Динамо” (Київ) – „Металург” (Запоріжжя); 03.04.05); - препозиція прямого додатка щодо присудка: *Баварія м'яч випустила за лінію...; Ось так швидко „Челсі” рахунок відкриває...* (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі – Баварія”; 06.04.05);

- дистанціювання препозитивної обставини і постпозитивного присудка: *Стрімголов на ворота Шовковського албанці не мчать* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05).

Таблиця 1. Порухення точності вислову у коментарях спортивних тележурналістів

№	Приклади порушення точності слововживання	Виправлений варіант
1	<i>Тандем Буряк – Сабо зробить гарні результати</i> (РС – „Інтер”, „Новини (Спорт)”); 07.04.05)	<i>Тандем... досягне гарних результатів</i>
2	<i>Положення поза грою опинилося у „Ліверпуля”</i> (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Ювентус” – „Ліверпуль”; 05.04.05)	<i>виявилось</i>
3	<i>Шевченко стягнув свою червону майку..., чим заслужив жовту картку</i> (РС – „Інтер”, „Новини (Спорт)”); 07.04.05)	<i>...за що одержав... картку (оскільки заслужити можна нагороду, а не покарання)</i>
4	<i>Не могли відповісти жодної шайби</i> (РС – „Інтер”, „Новини (Спорт)”); 07.04.05)	<i>У відповідь не могли забити жодної шайби</i>
5	<i>Найбільший арбітр УЄФА</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>Найвідоміший (найавторитетніший)</i>
6	<i>Доводиться багато тримати м'яч</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>довго</i>
7	<i>Жваво обговорюють надії в матчі</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>...сподівання на перемогу в матчі</i>
8	<i>Всередині команди нормальна атмосфера...</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>У команді</i>
9	<i>...пропущений м'яч навряд чи може серйозно повпливати на „Баварію”</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>вплинути</i>
10	<i>автор м'яча у цьому матчі</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>Гола</i>
11	<i>Замбротта майже не ходив на лінію суперника</i> (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” (Мадрид) – „Ювентус” (Турин”); 09.03.05)	<i>Не ставав (не виходив за лінію)</i>
12	<i>Його партнери теж намагаються діяти по м'ячу</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>бити по м'ячу</i>
13	<i>Команда мала сильну психологію</i> (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05)	<i>серйозну психологічну підготовку</i>
14	<i>Корниленко встановив остаточний підсумок</i> (РК–„Інтер”, „Інтерспорт”; 1.03.05)	<i>...встановив... результат</i>
15	<i>Тимоцук сильно відпрацьовує у захисті</i> (РК– „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05)	<i>активно</i>

З точністю мовлення тісно пов'язана логічність мовлення, яка формується на основі: 1) навичок (вправного їх застосування) логічного мислення, спрямованого як на нагромадження знань (логіки пізнання), так і на передачу цих знань співбесідникові; 2) знання мовних засобів (і навіть позамовних – міміки, жестів), якими можна оформити думку; 3) володіння технікою смислової зв'язності, за якої не виникає суперечностей у межах цілого тексту [2, 290–292].

У спортивному теледискурсі частотними є різноманітні помилки у логіці викладу. Головними причинами появи цих помилок є наступні:

Порушується вимога значеннєвої (семантичної) сполучуваності слів у фразі, що призводить до появи алогізмів на зразок *усіх переповнювали почуття та емоції, від яких було тісно в залі* (СП – „1+1”,

„Преспорт”; 26.04.05); *Висловимо хвилину мовчання...* (СПа – „СТБ”, ТФМ „Динамо” (Київ) – „Металург” (Запоріжжя); 03.04.05). Якщо у художньому чи публіцистичному тексті автор зумисно використовує оксиморон, то це сприяє посиленню експресивності контексту і сприймається як доцільний стилістичний компонент. У розгляданому ж прикладі поєднання у межах фрази протилежних за змістом понять викликає в адресата абсолютне несприйняття.

Введення у фразу зайвих слів (плеоназмів), які структурно обтяжують фразу, залишаючись семантично „порожніми”, напр.: *Ви бачили, що поле, воно не було готове* (Щ – „УТ-1”, „НФ”; 14.03.05); *Ситуація пішла на погіршення* (ДДж – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05) – замість *ситуація погіршилась*; *Станом на початок матчу* (ПЧ – „УТ-1”, ТФМ

„Дніпро” – „Ворскла”; 04.04.05) – замість *на початку матчу*; *Мінус 5 градусів морозу* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Динамо” (Київ) – „Металіст”; 06.03.05).

Неправильна побудова рядів однорідних членів речення, коли в нього входять родові й видові поняття, напр.: *Вже він пішов боротьбою, руками; Так пропущений, так попущений м'яч* (ДДЖ – „УТ-1”, ТФМ „Челсі” – „Баварія”; 06.04.05).

Надлишок чи недоречність вставних і вставлених конструкцій: *Як на мене, я не помітив, але замін, здається, не було; Більш тут, напевно, справа в тому, що...* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05).

Порушення смислового зв'язку, який досягається лексичним повтором, „нанизуванням” речень між окремими висловлюваннями у тексті: *Бути, ветеран команди, нападник теж...* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05); *Корніленко, ось цей гравець пішов в обхід* (ПЧ – „УТ-1”, ТФМ „Дніпро” – „Ворскла”; 04.04.05).

Порушення порядку розташування компонентів речення, передусім займенників. З метою уникнення тавтології у тексті займенник, як правило, замінює попереднє слово, виражене іменною частиною мови. У спортивному теледискурсі зафіксовано помилкові у цьому плані висловлювання, напр.: *Рикун не чіпав цей м'яч. Він був в офсайді* (ВВ – „Інтер”, ТФМ „Дніпро” – „Партизан (Белград)”; 24.02.05). Займенник *він* стосується у даному разі м'яча, тоді як мова йде про гравця, який перебував в офсайді. Аналогічних випадків неправильного використання займенників у мовленні телеведучих чимало.

Невміння поділити фразу на логічні частини (які засвідчують етапи мислення, паузи у мовленні): *Звук двигуна катера // на тлі океану // був неперевершений* (ОН – „Інтер”, „Новини (Спорт)”; 01.03.05); *По-друге, // я знаю, // що існує така думка, // що Блохін // суміщає депутатський мандат // із спортивною діяльністю* (МП – „1+1”, „ТСН (Спорт)”; 03.03.05).

Поява стилістичного дисонансу, який створюється недоречним вибором лексичних елементів: *Роналдо прокинув поміж ніг Замбротті у своєму королівському стилі* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” – „Ювентус”; 22.02.05).

До порушення змісту сказаного призводять

еліптичні конструкції, іноді це зумовлює створення небажаного стилістичного ефекту, як-от: *Воронін грає під Шевченком; Передача була повітрям* (РК – „Інтер”, ТФМ „Албанія – Україна”; 9.02.05) замість *Передача м'яча відбулась у повітрі/ повітрям* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” (Мадрид) – „Ювентус”(Турін)”; 09.03.05).

Тавтологія ускладнює сприйняття змісту повідомлення: *Грудьми зупинив м'яч, на місці обіграв м'яч* (ОМ – „СТБ”, ТФМ „Динамо” – „Вільярреал”; 17.02.05); *Дель П'єро отак заховав удар в момент удару таким різаним ударом* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” (Мадрид) – „Ювентус” (Турін)”; 09.03.05); *Зазнав травмованої травми з півзахисником збірної Туреччини...* (ОП – „УТ-1”, „ССп”; 03.04.05).

Окрім аналізованих випадків, порушення логічності мовлення виникає внаслідок неправильного вживання багатозначних слів, які вимагають точного контексту, що не допускав би двозначного чи спотвореного сприйняття змісту. Як свідчить фактичний матеріал, неправильне вживання полісемантичних слів часто призводить до появи комічного ефекту, напр.: *Йому було важко спіймати ворота* (ПЧ – „УТ-1”, ТФМ „Дніпро” – „Ворскла”; 04.04.05); *Оце вже круглий удар був!..* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Ювентус” – „Ліверпуль”; 05.04.05); *Роберто Карлос без піднятих очей виконував цю передачу* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” – „Ювентус”; 22.02.05); 01.03.05); *Дель П'єро сьогодні пролітає над усіма м'ячами „Юве”* (ДБ – „УТ-1”, ТФМ „Реал” – „Ювентус”; 22.02.05).

Як бачимо, більшість причин порушення логічності викладу має лінгвістичну основу, оскільки логіка викладу реалізується засобами літературної мови, зокрема її морфологічними та синтаксичними ресурсами. Проте й екстралінгвістичні чинники не другорядні.

Репрезентуючи українську мову в усіх її виявах і формах, у всьому лексичному, граматичному і стильовому розмаїтті, засоби масової інформації повинні прищеплювати носіям літературної мови її об'єктивну норму, сприяти збагаченню засобів мовного вираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів:

Світ, 1990.

2. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003.

3. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум. – Київ, 2004.

ОБ – Бутинський Олександр

ОГ – Гливинський Олександр

ОЖ – Журахівський Олександр

ОМр – Мрозович Олександр

ОН – Нестеренко Ольга

ОП – Павлович Олександр

ОС – Степанищева Олена

ПЧ – Черепін Павло

РК – Кадемін Роман

РС – Свірін Руслан

СП – Полховський Сергій

СПа – Панасюк Сергій

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ПРИЗВИЩ

ТЕЛЕВЕДУЧИХ

ВВ – Вацко Віктор

ВЗ – Завудський Віктор

ВЩ – Щербачов Валентин

ГП – Полій Григорій

ДБ – Босянок Денис

ДДж – Джулай Дмитро

ДШ – Шемберко Дмитро

ЄЗ – Зінченко Євген

ІМ – Мірошніченко Ігор

МН – Несенюк Микола

МП – Падалка Марія

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТЕЛЕПРОГРАМ

„СН” – „Спортивні новини”

„ССп” – „Світ спорту”

ТБГ – трансляція баскетб. гри

ТФМ – трансляція футбольного матчу

SUMMARY

The article analyses the oral speech peculiarities in leading Ukrainian sports TV programmes. The main attention is paid to typical mistakes in making up TV texts – breaking the accuracy of giving one's view, logical summary information and so on.

Key words: mass media, oral speech culture, verbal means of communication.

УДК 811.16 '367.624:85

Надія ГЕТМАНЧУК

КОМПЛЕКСНЕ ВИВЧЕННЯ ПРИЙМЕНИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНО-МОВЛЕННЄВОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Стаття присвячена розгляду граматичних особливостей різних семантичних груп прийменників: використання відмінкових форм іменників, що відповідають прийменнику, порівняння прийменниково-відмінкових конструкцій в українській мові; стилістичні особливості вживання прийменників.

Ключові слова: граматичні ознаки прийменників, семантичні групи прийменників.

Формування мовної і мовленнєвої культури майбутнього вчителя залишається актуальною проблемою філологічної освіти в Україні.

Серед багатьох чинників, які визначають рівень розвитку мовної особистості, ми обрали вивчення прийменника, оскільки вживання прийменниково-іменникових конструкцій яскраво виявляє знання граматичних законів, розуміння специфіки української мови.

Практика спілкування з абітурієнтами та студентами-першокурсниками дає підстави констатувати часті порушення граматичних норм у

вживанні прийменниково-іменникових конструкцій відповідно до змісту і стилю мовлення та специфіки української мови.

Різні питання аналізу прийменників були предметом розгляду багатьох мовознавців, зокрема І.Р. Вихованця, І.М. Бабій, З.І. Іваненко, О.В. Бракова, О.В. Холчанської та інших.

Метою нашого дослідження є спроба комплексного аналізу прийменника в теоретичному та практичному аспектах, що передбачає:

- кваліфікацію прийменника як мовної одиниці;

- характеристику граматичних ознак

ЗМІСТ

Розділ I. Актуальні проблеми синтаксису.....	3
Шульжук К.Ф. Проблема моделювання складного речення	3
Шкарбан Т.М. Часові параметри предикативних одиниць у складних конструкціях з однорідною супідрядністю	9
Давнюк С.В. Особливості використання засобів зв'язку у складних конструкціях з сурядністю і звичайною підрядністю	12
Щербачук Н.П. Функціонування суб'єктних синтаксем у семантично елементарному реченні	16
Шульжук Н.В. Фразеологізовані конструкції у структурі складного речення діалогічного мовлення.....	21
Ричагівська Ю.Є. Стилїстична багатозначність складних безсполучникових конструкцій у поетичному мовленні.....	25
Парфенюк Л.А. Словосполучення як будівельний матеріал для речення в сучасній малій прозі.....	28
Розділ II. Проблеми морфології та історії граматичних форм у слов'янських мовах.....	32
Мединська Н.М. Семантична диференціація прикметникової ознаки.....	32
Мандрик Н.В. Розвиток граматичної думки в Україні XIV–XVII ст	37
Кашуба Н.П. Варіативне керування дієслів родовим та знахідним відмінками в сучасній словацькій мові	41
Розділ III. Актуальні проблеми лексикології, лексикографії, діалектології, термінознавства.....	46
Вокальчук Г.М., Максимчук В.В. Семантичні особливості авторських лексичних новотворів поетів Рівненщини.....	46
Гаврилюк Н.В. Лексикографічне опрацювання індивідуально-авторських новотворів (на матеріалі інновацій неокласиків).....	50
Тимочко О.Б. Словник авторських новотворів у поезії Грицька Чубая.....	54
Адах Н.А. Прикметникові новотвори у словнику Василя Барки	57
Кірілкова Н.В. Діалектна фразеологія Рівненщини	61
Войцешук Л.А. Афористичні вислови в мові української класичної драматургії.....	63
Совтис Н.М. Польські письменники XVI–XIX ст. з етнічних українських територій і їх роль у збагаченні словникового складу польської мови за рахунок українізмів	66
Степанова О.І. Метафора у сфері сучасної терміносистеми.....	72
Жирик О.А. Модифікація семантичної структури стилїстично транспонованих термінологічних одиниць.....	75
Павлова О.І. Музична терміносистема як об'єкт зіставних досліджень.....	81
Розділ IV. Актуальні проблеми лінгвістики тексту, зіставного мовознавства	89
Деменчук О.В. Методологія лінгвістики чуттєвого сприйняття: гносеологічні передумови експерієнціальної номінації.....	89
Сербіна Т.Г. Модифікація логоепістем у газетних текстах	92
Потапчук С.С. Реалізація якісних ознак моральної чистоти в паремійних одиницях англійської та української мов	96
Чеберяк А.М. Жанрово-стильові особливості відкритого листа.....	101
Розділ V. Проблеми мовної освіти та культури мовлення.....	108
Лещенко Г.П. Основні складові комунікативної методики роботи з текстом.....	108
Свірчук Т.І. Поняття компетентності та компетенції у працях сучасних педагогів та лінгводидактів	115
Крижанська О.М. Шляхи виховання та формування україномовної особистості	122
Антончук О.М. Аналіз дисертаційних досліджень із методики навчання орфографії.....	127

Мельник Л.Л. Мовленнєва компетенція студентів-філологів I курсу в умовах реалізації кредитно-модульної системи навчання	131
Олексієвець Л.С. Особливості використання лексичних одиниць у діловому мовленні.....	135
Кузьмич О.О. До проблеми вивчення складносурядних речень.....	139
Мушировська Н.В. Теоретичні засади формування вмінь сприймати усне і писемне мовлення.....	142
Бобрикова Ю.В. Формування поетичної культури як джерело засвоєння високих форм мовлення старшокласників	147
Вокальчук Є.Л. Актуальні проблеми культури мови в українському спортивному теледискурсі	152
Гетманчук Н.О. Комплексне вивчення прийменника як засіб формування мовно-мовленнєвої особистості студента	156
Шевчук Т.Б. Вивчення формально-семантичних відношень між твірною і похідною основами у ВНЗ	165

Наукове видання
Актуальні проблеми сучасної філології.
Мовознавчі студії
Збірник наукових праць
Випуск XVI

Упорядкування та наукове редагування
Степанова О.І.

Технічний редактор
Литвак А.М.

ББК 81 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць Рівненського
А 43 державного гуманітарного університету.
4 Вип. 16. – Рівне: РДГУ, 2008. – 174 с.
УДК
811.161.2

Здано до набору 14.10.2008. Підписано до друку 29.05.2008.
Формат 70x100¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 13,4.
Тираж 300 прим. Зам. 57/1.

Видавничі роботи: редакційно-видавничий відділ РДГУ
33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Адреса редакції: м. Рівне, вул. Остафова, 31; кафедра української мови